

Habitus. Latvijas kultūras tradīciju ilgtspēja inovatīvā vidē

prof. Rūta Muktupāvela
prof. Anda Laķe

Rīgā, IZM, VPP, Stratēģiskās vadības padomes sēde,
18.07.2018.

VPP Habitus

- Valsts pētījumu programma “Habitus. Latvijas kultūras tradīciju ilgtspēja inovatīvā vidē” (2014.-2017.)
- Programmas vadītāja prof. Rūta Muktupāvela (LKA)
- Projekta vadītāja prof. Anda Laķe (LKA)
- 7 zinātņu doktori no 3 Latvijas augstskolām: Latvijas Kultūras akadēmijas, J.Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas, Latvijas Universitātes un Vašingtona universitātes ASV.
- Promocijas grāda pretendenti, doktoranti, maģistranti un bakalauri no Latvijas Kultūras akadēmijas, J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas, Latvijas Universitātes, Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūta, Biznesa augstskolas Turība un Vašingtona universitātes.
- (citus iesaistītos pētniekus skat. <http://habitus.lka.edu.lv/>)
- Kopējais programmas budžets 200 637, 00 eur

VPP MĒRĶIS

- **mērķis** bija noteikt latviešu nacionālo identitāti raksturojošu **kultūras tradīciju saglabāšanas priekšnosacījumus** un pārmantošanas (starptautiski salīdzināmus) kritērijus mainīgā un inovāciju piesātinātā vidē;
- Teorētiskas un empīriskas starpdisciplināras studijas, teorijas un metodoloģijas attīstība;
- Plānoti un sasniegti gan zinātniskie, gan rīcībpolitikā pielietojami rezultāti nemateriālā kultūras mantojuma, dziesmu un deju svētku tradīcijas, amatiermākslas un kultūras centru darbības jomā.

Galvenie rezultāti

- Projekta gaitā
- (a) iegūti unikāli salīdzinoši dati, veikta to analīze un interpretācija par Dziesmu un deju svētku tradīcijas pārmantošanā un kustībā iesaistīto pušu pieredzēm, viedokļiem un uzvedības modeļiem,
- (b) izstrādāta Dziesmu un deju svētku tradīcijas ilgtspējas mērīšanas metodoloģija un indikatoru sistēma, kas nozīmīgi papildina kultūras tradīciju ilgtspējas noteikšanas pētnieciskās pieejas un politikas plānošanu;
- (c) jauni skaidrojuma modeļi ekonomiskās, sociālās un politiskās vides izmaiņu ietekmei uz kultūras tradīciju ilgtspēju, kas papildina gan Latvijas zinātnieku jau konstatētos Dziesmu un deju svētku tradīcijas dzīvotspējas un apdraudējuma faktorus, gan globālās kultūras zinātņu pētnieku kopienas izstrādātās atziņas par kultūras, kultūras identitātes un kultūras daudzveidības nozīmi globālās attīstības dienas kārtībā.

VPP Habitus uzdevumi un to izpildes novērtējums

1. **Izpētīt** Dziesmu un deju svētku tradīcijas kultūras, sociālo, ekonomisko, tehnoloģisko un politisko dimensiju, raksturot minēto dimensiju nozīmības pakāpi tradīcijas attīstībā

Izpētīta tradīcijas teorētiskā izpratne (sadarbība ar Simon J. Bronner) un Dziesmu un deju svētku process;

Izpētītas Dziesmu un deju svētku simboliskās un vērtību izpausmes, sociālā ietekme, ekonomiski-finansiālais aspekts un rīcībpolitikas veidošanas prakses

VPP Habitus uzdevumi un to izpildes novērtējums

- 2. Veikt nemateriālā kultūras mantojuma tiesību salīdzinošu izpēti, izvērtējot tiesību jaunrades iespējamus risinājumus nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai un to piemērotību Latvijas situācijai, t.sk. Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai.

Veikta NKM tiesību starptautiska izpēte

VPP Habitus uzdevumi un to izpildes novērtējums

- 3. Pamatojoties uz pētījuma datiem, veidot zinātnisko pamatojumu tiesību aktiem, ko izstrādā Kultūras ministrija, Latvijas Nacionālais kultūras centrs
 - Līdzdalība starptautisku, nacionāla un vietēja līmeņa tiesību aktu un politikas plānošanas un novērtēšanas dokumentu izstrādē, piem.
- Nemateriālā kultūras mantojuma likums
 - Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības plāns 2016.-2018.
 - UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas periodiskais ziņojums par Dziesmu un deju svētku saglabāšanu
 - Līguma projekts starp Igaunijas Republikas Kultūras ministriju, Latvijas Republikas Kultūras ministriju un Lietuvas Republikas Kultūras ministriju *Baltijas valstu Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības Komitejas darbam* u.c.

VPP Habitus
uzdevumi un
to izpildes
novērtējums

4. Definēt Dziesmu un deju svētku tradīcijas ilgtspējas noteikšanas indikatoru (kvantitatīvu un kvalitatīvu) komplektu; aprobēt tos salīdzinošā (Latvija, Lietuva, Igaunija) Dziesmu un deju svētku tradīcijas ilgtspējas pētījumā
- Indikatori definēti, testēti , aprobēti salīdzinošajā pētījumā
 - Pētījuma dati nodoti Latvijas, Lietuvas un Igaunijas Dziesmu un deju svētku rīkotājiem un kultūrpolitikas veidotājiem

Dati, kas iegūti

2017.gada augustā pirmo reizi tika veikta salīdzinoša Igaunijas, Latvijas un Lietuvas iedzīvotāju kvantitatīva reprezentatīva aptauja par šo valstu iedzīvotāju attieksmi, vērtējumiem un iesaistes formām Dziesmu un deju svētku procesā

Datus 2017. gada augustā pēc LKA pasūtījuma vāca pētījumu kompānija Kantar TNS

Mērķa grupa: Latvijas, Lietuvas un Igaunijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 74 gadiem

Datu ieguves metode: specializēta aptauja (*Ad Hoc*) visā Latvijā, Lietuvā un Igaunijā

Pētījuma izlases lielums **N=3030 jeb 1010 katrā valstī**

Līdz- dalības veidi svētkos

DZIESMU UN DEJU SVĒTKU TRADĪCIJA VAI TU ESI IESAISTĪJIES?

Latvijas iedzīvotāji jebkad savas dzīves laikā ir bijuši iesaistīti Dziesmu un deju svētku tradīcijā

Ir bijuši vai
plāno būt
dalībnieki

29%

LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU LĪDZDALĪBA

AKTĪVA IESAISTE

Piedalījušies svētkos, iesaistījušies to organizēšanā, snieguši ar svētkiem saistītus pakalpojumus vai informējuši par tiem.

PASĪVA TIEŠA IESAISTE

Skatījušies klātienē svētku pasākumus un svētku gājienu.

PASĪVA NETIEŠA IESAISTE

Sekojuši līdz svētku notikumiem plašsaziņas līdzekļos, sociālajos tīklos un pasākumus skatījušies TV un/vai klausījušies radio.

Avots: Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs. Baltijas valstu iedzīvotāju aptauja par Dziesmu un deju svētkiem (2017), n=3030

VPP Habitus uzdevumi un to izpildes novērtējums

- 5. Dziesmu un deju svētku tradīcijas ilgtspējīgas attīstības kritērijus piemērot un eksperimentāli adaptēt citu nacionālo identitāti konstruējošu kultūras tradīciju ilgtspējas un attīstības noteikšanai
- Kritēriji eksperimentāli piemēroti kokles spēles tradīcijai

VPP Habitus uzdevumi un to izpildes novērtējums

- 6. Pētījumu rezultātus komunicēt vietēja reģionāla, nacionāla un starptautiska līmeņa semināros un konferencēs, aprobēt zinātnisko rakstu izstrādē un apkopot monogrāfijā;
- Ir veiktas kvantitatīvi apjomīgas un kvalitatīvi daudzveidīgas vietēja un starptautiska mēroga aktivitātes zinātniskajā, akadēmiskajā, politiskajā un kultūras sektora vidē. Pētījumu rezultātu komunicēšanai izvēlējamies daudzveidīgus formātus un auditoriju.

VPP Habitus uzdevumi un to izpildes novērtējums

- Aktīva dalība vietēja un starptautiska mēroga **zinātniskās** konferencēs, publikācijas zinātnisko rakstu krājumos, ieskaitot starptautiski recenzētus rakstu krājumus, kas iekļauti SCOPUS un Web of Science datu bāzēs;
- Izdošanai sagatavota monogrāfija **Dziesmu un deju svētki. Tradīcijas anatomija**
- Visplašākā mēroga VPP Habitus pētījumu rezultātu **lietišķā** komunikācija notika starptautiskajā Baltijas valstu Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanas un attīstības konferencē Dziesmu un deju svētki rītdienai Rīgā, 02.11.2016., arī ikgadējos LNKC rīkotajos Kultūras centru forumos, UNESCO LNK Kultūras programmu padomei, dziesmu un deju svētku, Dziesmu un deju svētku padomei ikgadējā diasporas konference “Latvieši pasaulē-piederīgi Latvijai” (Simtgades Dziesmu un deju svētku laikā) un citur.

Programmas īstenošanas partneri Latvijā

- Latvijas Nacionālais kultūras centrs
- UNESCO Latvijas Nacionālā komisija
- Latvijas Radošo savienību padome
- Latvijas Folkloras biedrība
- Biedrība Culturelab
- Pašvaldības
- Latvijas kultūras centru asociācija
- u.c.

Tematikas un pētniecības partneru starptautiskais paplašinājums

- Vai un kā kultūras mantojums Eiropā cilvēkus vieno un šķir – tas ir viens no galvenajiem jautājumiem trīs gadu pētniecības projektā **“CoHERE”** (**“Critical Heritages: Performing and Representing Identities in Europe”**),
- Eiropas pētniecības un inovācijas finansējuma programma “Apvārsnis 2020” (<http://h2020.lv/>) un kurā apvienojušies 12 partneri no dažādām Eiropas pētniecības institūcijām,
- Pieejams: <https://lka.edu.lv/lv/petnieciba/petijumu-projekti/starptautiskie-petijumu-projekti/cohere/>

Tematikas un pētniecības partneru starptautiskais paplašinājums

- Pamatojoties uz Latvijas Kultūras akadēmijas pētnieku īstenotajiem pētījumiem, kā arī iesaisti Latvijas delegācijas darbā UNESCO Starpvaldību komitejā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai (2013-2016), UNESCO Latvijas Nacionālā komisija pauda iniciatīvu par UNESCO katedras izveidi un katedras pieteikumu izstrādāja Latvijas Kultūras akadēmija
- **LKA UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma politikas un tiesību katedra** ir dibināta 2017. gada februārī, starp UNESCO un Latvijas Kultūras akadēmiju noslēdzot līgumu, kuru parakstīja UNESCO ģenerāldirektore Dr. Irina Bokova un Latvijas Kultūras akadēmijas rektore, profesore Dr. Rūta Muktupāvela.

Tematikas un pētniecības partneru starptautiskais paplašinājums

- Izstrādāts pētījuma projekta pieteikums (šobrīd izvērtēšanā) programmai **JPICH Heritage in Changing Environments**
- *The Role of Communities in redefining, developing and communicating cultural heritage*
- Piecu partneru starptautisks konsorcijs

Pētniecības perspektīva

- Dziesmu un deju svētku izpētes pieejas un datus izmantot citu kultūras mantojuma elementu pārmantošanas indikatoru izpētē, kultūras mantojuma monitoringa sistēmas izstrādes vajadzībām
- Precizēt iedzīvotāju un kopienu iesaistes, līdzdalības un mantojuma komunikācijas formas
- Analizēt nemateriāla kultūras mantojuma multiplikatoros efektus, NKM un radošo industriju sinerģiju;
- Pētīt kultūras, sociālā un ekonomiskā kapitāla mijiedarbi nemateriālā kultūras mantojumā kontekstā.....

Paldies!
Jautājumi?

